

CATÀLEG DEL PATRIMONI FESTIU DE CATALUNYA

Festa de l'Arbre Maig de Folgueroles

Memòria documentada sobre la història, característiques actuals, elements i implantació de
la festa

1. Història de la festa

El poble d'ençà de la mort del poeta Jacint Verdaguer (1902), ha vetllat per mantenir viva la memòria del seu fill il·lustre. Ja sis anys després de la seva defunció (1908) s'erigí un monument a la memòria del mossèn escriptor a la plaça major del poble de Folgueroles.

Ara bé, la Festa Verdaguer pròpiament dita va començar a realitzar-se l'any 1945 (any que coincidí amb centenari del naixement del poeta) i que es va consolidar a partir de 1952 (any que també coincidí amb el cinquantenari de la seva mort). Durant els primers anys la festa, aquesta fou promoguda per l'agrupació cultural Verdaguer que resultar ser l'entitat embrionària de la futura associació Amics de Verdaguer que fou constituïda l'any 1964. Aquesta entitat, a la dècada de 1980 va començar a donar un corpus festiu a les accions organitzades amb l'encertada incorporació d'activitats que uneixen poesia i natura. L'Ajuntament de Folgueroles, de manera progressiva, es va anar implicant en la festa i l'any 1991 s'inicià la creació del Patronat Casa Museu Verdaguer es van estrènyer i consolidar la cooperació entre l'associació i de l'ajuntament, fet els quals, dotaren la Festa Verdaguer de nous mecanismes de gestió. Avui, amb gairebé 60 anys d'història, la festa ha anat evolucionant i, en actualitat, aquesta l'organitzen conjuntament l'Ajuntament del municipi de Folgueroles, la Fundació Jacint Verdaguer i els Amics de Verdaguer.

En relació a la vintena d'actes que es programen anualment, tots aquests se celebren durant la segona quinzena del mes de maig (especialment durant els caps de setmana) i tots ells tenen una litúrgia pròpia que es traspassa de pares a fills. Com a tarannà festiu, destaquen elements de caràcter tradicional, arrelats al poble i que vinculen d'una manera especial el poeta amb la natura. En són exemples; l'ofrena floral, el concurs de rams, el ballet de Folgueroles o la Caminada popular per llocs verdaguerians.

Pel que fa a la Festa de l'Arbre de Maig, aquesta és una iniciativa promoguda per la Junta d'Amics de Verdaguer a partir de l'any 1986 per tal de recordar i fomentar el valor simbòlic de l'arbre tal com era tradicional també en llocs de muntanya. I es que Amics de Verdaguer amb l'objectiu de recordar i fomentar l'obra del mossèn de Folgueroles, plantejà també la necessitat de trobar un element natural que marqués el principi i la fi de la Festa. D'aquí que es va recórrer a l'arbre de maig, arbre que es posava a les festes majors pirinenques i que Verdaguer recull en la seva obra.

2. Característiques actuals, elements i implantació de la festa

La Festa Verdaguer dedicada a l'Arbre de Maig s'inicia el dissabte a la tarda davant de l'Escola Mossèn Cinto de Folgueroles on els nens i els adults del poble són convocats per sortir a la cerca de l'Arbre de Maig. La rua humana que es forma, va encapçalada per un grup de músics que toquen el flabiol, les gralles i el tamborí i que al llarg del camí, van marcant la ruta cap al Bosc del Torrent de Folgueroles on hi ha el Arbre de Maig.

En el terreny musical, la tradició arrelada del flabiol a la Festa Verdaguer prové del flabiolaire folguerolenc Josep Verdaguer i Portet (1920 – 1995) conegut de forma popular com a "En Roviretes". Aquest, s'havia iniciat en la pràctica del flabiol a casa seva, assajant amb el flabiol a una mà i portant el ritme amb l'altra mà picant a una llauna tot fent la percussió. Amb els anys el seu aprenentatge evolucionà fins que, de forma progressiva, anar creixent i actuant com a flabiolaire en les festes tradicionals d'arreu de Catalunya. D'aquí que, per tot plegat, el flabiol i el tamborí de "En Roviretes" es va convertir en un símbol melòdic més que identifica les rues de la Festa Verdaguer i de la Plantada de l'Arbre de Maig.

Pel que fa a la rua humana i, després de distintes descobertes de plaques commemoratives instal·lades a les façanes de les cases, es duen a terme lectures recitades per part dels infants del poemes de mossèn Cinto. Acte seguit, la comitiva iniciada a l'escola continua el trajecte en direcció al Bosc del Torrent de Folgueroles fins aturant-se davant de l'arbre que s'ha de tallar el qual està triat en antelació. Cal dir però que a l'hivern, en compensació a l'arbre sacrificat se'n plantaran tres de joves ja que així es generarà el Bosc del Torrent de Folgueroles el qual forma part de la Xarxa de Parcs Naturals amb l'Espai Natural de les Guilleries-Savassona.

Pel que fa a l'arbre escollit, aquest és un pollancre ja que creixen amb facilitat a la zona. Entrats al bosc, els assistents a la festa es col·loquen entorn de l'arbre que s'ha de tallar a la manera tradicional. És a dir, amb la força dels braços i una destal. Ja tombat, aquest serà portat a mans fins a la Plaça Verdaguer. Els infants participen a dur l'arbre. En grups de dos en dos, agafen per les puntes els bastons (que són els pals del Ball de Bastons de Folgueroles) els quals serviran per transportar l'arbre. Pel camí es van fent aturades per recuperar energies així com també es fan diversos aixecaments col·lectius al compàs del flabiol i la gralla i d'un animador que fa com una mena de mestre de cerimònies. Arribats a plaça, el pollancre s'estén a terra per treure-li l'escorça i s'aprofita també el moment perquè els infants berenin pa amb xocolata.

Amb la panxa recuperada es lliga unes cordes a l'arbre i s'adreça amb força fins a posar-lo dins d'un forat que ja està fet expressament a la plaça per l'ocasió. Una vegada està enlairat i equilibrat es lliga amb serrells i serpentines que ajudaran a donar-li un aire de guarniment festiu. A partir d'aquí es dansarà al voltant de l'arbre que durant una quinzena de dies serà a la Plaça Verdaguer on els infants i la gent gran podran enfilarse si així ho desitgin. I és que, a la part superior de l'arbre i, per sorpresa, s'hi pengen dolços o embotits que convoquen durant el dia corrués de gent que engrescaran als grimpaire de torn a obtenir la recompensa.

Ja com final de Festa Verdaguer, l'últim diumenge hi ha el Ball de Folgueroles que dansa també de forma simbòlica tot passant pels voltants de l'Arbre de Maig. Obviament el colofó en serà la retirada final de l'arbre, icona que tanca la festa de Folgueroles.

Elements de la festa

L'Arbre de Maig. Element de la natura entorn el qual gira la festa. El seu sacrifici esdevé acte de veneració i respecte. Apropa als infants a estimar a la mare natura i es porta a terme de forma iniciàtica de pares a fills tot jugant i ballant a costat del arbre.

El Flabiol i en Tamborí. El instrument musical de vent i percussió d'en Josep Verdaguer i Portet "En Roviretes" s'ha convertit en tot un símbol melòdic que identifica les rues de la Festa Verdaguer i de la Plantada de l'Arbre Maig. La Casa Museu Verdaguer de Folgueroles conserva i custodia el flabiol i el tamborí d'en Roviretes com a mostra de la seva importància en l'àmbit festiu del poble de Folgueroles.

3. Fonts de consulta

Per l'elaboració d'aquesta memòria s'ha utilitzat la informació facilitada per na Montse Queralt així com també la informació inclosa en la web: www.verdaguer.cat , programes de les festes i articles de premsa.

Barcelona, 27 de juliol de 2010